

A'

CSASZARI ÉS KIRALYI FELSÉG'
ENGEDELMÉVEL.

Nro. 33.

Holt Bétsben, Szent György Havának (Aprilisnek)
23-dik napján 1802-dik Esztendőben.

B é t s.

A' héten két nevezetes történeteknek emlékezetét ülték itt a' Bétsi lakosok. Husvét második napján a' zsemlye-sütők eljárták a' város népesebb piatzait, és útzáit, szép musika szó között, minnyájan tzifra köntösökben. A' zsemlye-sütők vették észre t. i. 1683-dik esztendei ostromakor Bétsnek, hogy a' Törökök béásták magokat a' táboroktól fogva a' város közepe felé. Kogy meghallották a' föld alatt áskáló Tö-

P p

rököket, azonnal jelentést tettek a' város Com-
 mendánsának, ki is szereztesen eleit vette a'
 veszedelmes igyekezeteknek. Ennek emlékeze-
 tét örvendezések között tartják fenn azólta a'
 zsemlye-sütők a' Kormányfűék különös engedel-
 méből. — Tegnap pedig a' felfegyverkezett pol-
 gárok, 's egyéb lakosok gyülekeztek-fel a' Sz.
 István templomához, nagy sokasággal, a' hol
 a' Felséges Császár és Császárné, Ferdinánd,
 és Luise kedves Magzatok Ő Királyi Hertzegsé-
 gekkel; valamint színte négy Fő Hertzegek is,
 Felséges Urunk Testvérei megjelentek. A' nagy
 Mise után, a' Te Deum énekeltetett-el. Így
 kívánja t. i. Ő Felsége fenn tartani a' Bétsiek
 hívségének, 's különös kézségeknék azon emlé-
 kezetét, hogy ezek nagy számmal fegyvert fogtak
 1797-dik esztendőben, a' Frantzia ármádiának,
 Stájer Országban lett megtelepedésekor.

A' minap említett Trattner János Tamás,
 ide való híres Typographus házának alkujából
 semmi se lett, 's ez a' roppant nagyságú épület
 ezután is a' Trattner háza fog maradni.

Magyar Ország.

T. Arva Vármegyéből a' tartandó Ország
 Gyűlésére második Vice-Ispán Okolitsány Jónás,

és Fő Szolga Biró Abbaffy Vendelin Urak nevezettek ki Követeknek;

Olasz Ország.

Rómából Mártz. 27-dikén. A' Sz. Mariai női kis Respublika, melly olly sok zűrzavarok között is, mellyeken Olasz Ország a' legújabb időkben keresztül ment, tsudálatosan megmaradt, most abban foglalatoskodik, hogy magának új Konstitúziót formáljon. A' kis Tanács, melly eddig 9 személyből állott, ezután 12ből fog állani. A' nagy Tanácsot, vagy a' Vének Tanácsát, mellyben eddig 160 személyek voltak, 300 személlyek fogják tenni. Az Elölülő három hónapig lesz csak hivatalában, s azután ismét más választódik.

Nápolyból Aprilis 4-dikén. Egy új Státust tett az Amiens-i békeség, az Európai Hatalmasságok lajstromába. Míg a' fényes Porta, rész szerént belső nyughatatlankodtatásaival küzdött, rész szerént pedig a' múlt háború alatt tartományaiban okozott változások helyre hozásával töltötte idejét: az úgy nevezett Jóniai tenger széleken, a' 7 szigetekből álló Respublika azon munkálódott, hogy magát a' Fényes

Portától egészen elfszakaszta. A' Campo Formi-
ói alkudozás szerént, melly 1797-ben ment vég-
hez, mind a' Muszka, mind a' Török seregek
azon vóltak, hogy az említett szigeteket, a' ré-
gi lábra állíthassák, 's feltett tzeljokat 1799-ben
el is érték. A' következendő esztendő kedvez-
ni láttatott az által a' 7 szigeteknek, hogy az em-
lített egygyesült seregek, szabadságát megismer-
ték, úgy mindazáltal, hogy az elő kelő lako-
sok (Aristokraták) által igazgattassanak, a' Fé-
nyes Porta pártfogása alatt legyenek, 's hason-
ló privilegiumokkal bírjanak, mint a' Ragúsaiak.
A' Fényes Porta 75 000 Piasztert kívánt min-
den három esztendőben a' 7 szigetek lakosaitól,
kiknek egyszersmind just adott arra is, hogy
Konstántzinápolyba követet küldhessenek.

Tulajdonképpen szólván öt szigetből áll az
a' Respublika, t. i. Korfu, Santa Mauria, Ce-
rigó, Cefalonia, Zante szigeteiből; ide
számlálják még a' két egymással által ellenbe lé-
vő Paxó, 's Theaki (régen Ithaka) szigete-
it. — Korfut ez előtt Corcyranak hív-
ták; a' tályon fekszik, a' hol az Adriai tenger
egygyesül a' közép tengerrel. Hofszasága mint-
egy 70, szélessége pedig 30 Olafz mélrföld,
's körül belől 70,000 lakosai vagynak. A' szi-

get északi része termékenyebb, 's olyan kies, hogy még az Odyssea régi Írója, Homérus előtt is esmeretes volt; 's később pedig, mind Ciceró, mind Atticus (a' Római igaz literatura díszei, 's mind a' ketten a' jó ízlés, 's a' még akkor minden helybe hagyható könyvekben megkívántatott *Æsthetika* barátai) kies voltát nagyon dicsérik. A' kereskedésre alkalmas helyen fekvén Korfu, az idegen hajóktól még a' régi időkben megkerestetett. Lakosai a' tenger mellett nevékedvén, olly nagyon a' hajókra termettek, hogy míg Velentze igazgatása alatt voltak, annak minden tengeren hajókázó embeleinél többet értek. Már egy régi Görög Író Thucydides azt említi róllok, hogy nálok nélkül egy tsata sem esett meg Görög Országban, mellyben jelen nem lettek volna. Mikor Kízerkízes béütött Görög Országba 60, felkészült hajóval óltalmazták a' köz Hazát ellene.

A' mi pedig ma még nagyobb figyelmetességet érdemel; Korfu nem tsak az Adriai tengernek, hanem Nápolynak is kultsa volt a' Török ellen. Otrantóhoz tsak 30 mért földre lévén, nem igen akadályoztatta-meg semmi a' Törököt, ezen szigeten kívül, hogy napnyúgott felé ne nyomúljon. E' volt az oka, hogy mi-

dön 1716-ban a' Török ezt a' szigetet ostroms-
 lotta, Austria, Spanyol Ország, Toskána, az
 akkori Pápa Ö Szentsége, hathatos erővel segí-
 tették Velentzét. Míg a' Frantziák kezében
 vólt Korfu, méltó jussal nevezték azt kis Gi-
 bráltárnak. A' fellyebb említett két Paxo
 sziget ez előtt tsak Korfu neve alatt ment,
 melly elég termékeny ugyan, de benne kevés
 lakosok vagynak. Hogy a' mérges állatok, ha-
 sonlóképpen a' mérges plánták benne nem sza-
 porodhatnak-el, ez az állítás tsak a' természet
 vizsgálók további vizsgálódásaik után lehet bizo-
 nyos.

Santa Maurát, a' régiek Leucádiának hív-
 ták. Mintegy harmincz mért föld szélességű,
 's 16 m. hosszúságú, hegyes völgyes, de azom-
 ban egésséges sziget. A' lakosai Görögök.

Cefalónia a' leg-eiső sziget a' Jóniai tengerben,
 hasonlóképpen hegyes völgyes. A' tél éppen nem
 olyan ezen szigetben mint nálunk: mivel akkor
 s lehet ott nyílt rózsákra, 's tulipánokra ta-
 lálni. Minden különös gondoskodás nélkül is
 teremnek a' citromfák a' szabad levegő ég
 alatt. A' gyümöls fák rend szerént kétszer vi-
 rágoznak, Aprilisben, 's Novemberben, 's a' t.

Anglia.

Londonból Aprilis 1-ső napján. Újság-íróink külömb-külömbféle módon okoskodnak a' hozzánk megérkezett békességről. Azt mondják, igasság szerént más Hatalmasságoknak is kellett volna valamit nyerni azért, hogy az első Konzul is nevelte hatalmát az Olasz Országi Respublikában Præsessé lett tétele által: mivel ez által az az előtt volt arányúság (æquilibrium) felbomlott a' Hatalmasságok között. A' mi Málta szigetét illeti, arról azt vitatják, hogy annak a' dolga nem úgy ütött-ki, mint a' békeség elől-járó tikkelyeiben meg volt határozva: mivel annak mástól való nem függését most hat Hatalmasság fogja óltalmazni. Azomban alig ha Anglia erfzenyéből nem kell kitelni mind azon költségeknek, mellyek a' vagy egy, vagy más részről elfogott seregekre mentek: leg-alább a' dolgok úgy folynak, hogy a' Muzka fogoly seregekre tett költséget nekünk kell megfizetni. Igasság szerént a' nálunk volt Frantzia foglyokért 2 millió font sterlingel tartozna az említett Respublika: de alig ha csak a' papirosen felvetett számadással nem kell megelégednünk.

Londonban, egy kótyavetyén valamelly rezpénzt 9250 fl. adtak-el mostanában, azt mond-

ják, hogy azért verték úgy fel az árát, mivel még Anna Királyné Országglása alatt verettetett.

Svétzia.

Stoeholmból Mártz. 30-dikán. Ő Felsége, a' Svétzia Király meghívta a' Rendeket, a' múlt Ország Gyűlése alkalmatosságával arra, hogy kirendelt Deputátussaik által vizsgáltassák meg a' Státus jövedelmét, az abból tett költséget, 's annak mennél jobb móddal hafzonra való fordítását. A' kirendelt Deputátusok elvégeztek rájuk bízott kötelességeikét, 's munkájokat, melyet, a' jövő Ország gyűlésében befognak mutatni, 's bépetsélték. Azon nagy változáson kívül, melly a' Svéd Nemzet szabadságának óltalmazására, megerősítésére, III-dik Gustav alatt esett, Ő Felségének, a' most Uralkodó Királynak volt az a' szerentséje, minden előtte Uralkodók közt, hogy alatt-valóit az által megörvendeztesse, hogy nem tsak megengedje a' Státus költségeinek a' Nemzet által leendő szoros megvizsgáltatását, hanem erre azt még maga ösztönözze. Ki nem lehet mondani, melly mély tiszteletet, 's határ nélkül való bizodalmat gerjesztett ez Ő Felsége eránt azon Nemzet szívében, ki ősi szabadságát, 's törvényneinek szentül va-

ló megtartását, a' Királya eránt való buzgó szeretettel mindenkor egyesítette.

Améri kai egy gy es ü lt Státusok.

Philadelphiból Mártz. 2-dikán. Miólta a' Frantzia Revolúzió kezdődött, kiváltképpen pedig annak vége felé, olly sokszor elő fordúlt Toussaint neve a' történt dolgok laistromában, hogy azok, kik tsak a' szomszédjaikban, vagy leg fellyebb Hazájokban esett dolgokra figyelmeznak, azt talám, meg is unták. De azért, hogy valami Amérikában esett; sokszor Európara nézve is fontos következesekkel van öfzve kötve. Azzal, hogy egy Fekete Generálról van gyakran emlékezet, nem szünik meg maga a' történet gyönyörködtető lenni. — Toussaint, Sz. Domingóban született mint szolga. Az Ura, ki tehetős ember vólt, ötét még gyermek korában elvitte magával Frantzia Országba, 's mivel látta, hogy az ő Toussaintja eleven, friss ezü gyermek, ott, taníttatta is. De még ezért tsak szolga maradt Toussaint, 's vele, azután is tsak úgy dolgoztatott Ura, mint az előtt. Tsak hamar, hogy a' Fr. Revolúzió kiütött, Sz. Domingóban is közönségessé kezdett lenni, a' nemzeti gyűlés maga gondolatlan végezesei által, a' hibáson értett szabadság 's egyen-

Iő ség emlegetése. Sok ott lévő Európaiak átdozatai lettek annak, hogy a' Feketéket, úgy a' mint ök akartak, nem helyhezgették szabadságba. Az utólsók erőt is vettek amazokon, 's a' sziget Uraivá lettek. Éppen midőn az Európaiak mézfárlása leg-jobban állott Sz. Domingóba; Toussaint elkezdett híresedni, 's Fekete társai egy 100,000-ből álló nagy sereg igazgatását reá bízták köz akaratúl. Gyakran kimutatta magát, nem tsak úgy mint katona, hanem úgy is mint kormányozó, 's mint ember. Segítette, a' mint lehetett, az ott lévő Európaiakat a' sziget elébbi Urait abban, hogy északi Amérikába kifaladhassanak, 's jószágoknak nagyobb részét magokkal elvihessék. — Anglus Generális Maitland még nem vesztett el minden helyeket Sz. Domingóban, mellyek N. Britannióhoz tartoztak: de mivel nem vólt elegendő serege, oda kellett hagyni a' szigetet, 's Jamaikába evezett. Ebben az egész dologban, úgy mutatta-ki magát Toussaint, mint Politikus. G. Majtlandnak azon kérését, megkinálását, hogy hadd maradjon Sz. Domingó az Anglus óltalom alatt, lerázta a' nyakáról, 's vele úgy alkudozott, mintha ő mindent a' Fr. Respublika számára tsinálna: azomban a' vólt

a' tzélja, hogy 'a' szigetett szabad Republikává tegye, 's mihelyt a' környülállások megengedik, így bánjon az ott körül lévő szigetekkel is. Mind Angliának, mind Fr. Országának fontos okai vóltak arra, hogy a' közelebb múlt háború ideje alatt, Toussaintnak békét hagytak. — Az említett Fekete Generális, sok Frantziákat ismét visszafra vitt a' szigetben lévő birtokaikban, hogy mint az előtt, úgy ezután is plántálásaikról gondoskodhassanak; a' Frantziák között sokakat Tisztekké tett seregében, 's fizetett, kikre azt bízta, hogy a' Feketéket, a' fegyverben gyakorolják, 's a' katonai fordulásokra tanítsák. Mind ezeket azon szin alatt tselekedte Toussaint, mintha Sz. Domingót a' Frantziák birtokában megtartani, 's az Anglusok ellen őltalmazni akarná. Ezek között a' környülállások között, elég virágzó állapotban vólt a' sziget; a' sem egygyik, sem másik részén nem lévő (neutralis) hajók, elhordták széllyel a' sziget terméseit. Toussaint nagy kintsét gyűjtött magának, kinek az igazgatása alatt való Feketék határ nélkül engedelmeskedtek, 's a' kitől az ott lévő Európaiak féltek. Bonapárténak Egyiptomból való visszafra jövése, 's a' Marengói ütközet, nem igen, kedves hír vólt Tou-

saintnak: mindazáltal reménylette, hogy az Anglusok mind addig le nem teszik a' fegyvert, míg feltett tzejljokat el nem érik; 's éppen ezért, a' hol tsak lehetett, hizelkedett az Anglusoknak.

Elegyes Levelek.

Prágából Aprilis 14-dikén. Valamelly szobában, az épület második contignátziójában vólt egy dajka, ki az ablaknál állott, egy a' vigyázására bízott gyermekkel egygyütt, 's az útszán kerefstül menökre kandikált. Kiszóllítják hirtelen a' dajkát a' konyhába; a' gyermeket az éppen az ablakhoz tett asztalon hagyja; ki az alatt, míg gonviselője kin jár, az ablakba mász, 's mivel a' belső bé nem vólt zárva, szerentsétlenségére, a' külső ablak tábla üvegére támaszkodik farral; 's betsülettel kiesik. — Szerentsére az oda alatt kerefstül menök kezére esett, 's nem hólt-meg. — Egy példa ez is, melly az édes Anyáknak a' kis gyermekeikre való vigyázást különösen ajánja.

Krakkóbból Mártz. 16-dikán. A' mit az ez előtt, Lengyel Országba jött Muszkák erősítettek, a' Khotzimi vidéknek, Muszka seregek által leendő elfoglaltatásáról, az mindennap bizonyosabb kezd lenni: mivel ezen hírt több magános, Czernovitzból, Bukovinából érkezett levelek is állítják.

Hágából Mártz. 31-dikén. Ambár örülünk is a' békességnek, melly a' hofzszas hadakozás után tsak ugyan megkészült: még sem mondhatuk, hogy az minden ez előtt vett sérelmünket egészfen megenyhítette, vallott kárainkat kipótolta volna. — Egyedül a' szorgalmatosság, 's a' takarékoság lefzsz az, a' mi idővel a' Hazá sebeit megorvosolja.

Jelentés.

Mennyire eláradott-é mi Magyar Nemzetünkben is a' babonáság, láthatják, és fájdalommal tapasztalhatják azok, a' kik a' köznéppel közelebbről társalkodnak. Ennek úgy látszik az a' leg-főbb oka, hogy soha sem vólt olyan könyv a' nép kezében, a' mellynek olvasása által magát az ellen megerősíthette volna. Mint a' ki a' vaknak megnyítja szemeit: olyan jól tselekednék azért az a' jó szívű hazafi, a' ki a' Hazát egy értelmesen, világosan írt, 's a' mostani időkköz alkalmaztatott Physikával, vagy természeti tudománnyal megajándékozná. Legalkalmatosabbak, és leg-kötelesebbek is vólnának erre azok, a' kik ezt a' tudományt hivatalból tanítják a' nagyobb oskolákban. Engemet az Isteni gondviselés más állapotban helyheztetett, mint sem hogy magamat annyira kötelesnek, és

elégendőnek lenni érezhetném: mindazonáltal
 ímé csak ugyan így is részemről ennyit tseleked-
 tem, míg más valaki utánnam többet mozdíta-
 na. Írtam egy könyvet ilyen titulus alatt: Ter-
 mészeti Tudomány, a' köznépnek, a'
 babonaságnak elnyomására, és ki-
 írtására &c. Ebben a' könyvben, a' Termé-
 szeti tudománynak leg-szükségesebb részei vilá-
 gosan, és érthetőképpen elő vagynak adva; an-
 nakutánna pedig mindenik rész vagy fejezet után
 az oda tartozó nevezetesebb babonaságok fel-
 vagynak téve, és megvagynak táfolva. A'
 könyv nem fordítás, mellyet önként kívánok
 jelenteni, és olyan, a' mellyet akárki is egész
 gyönyörűséggel megoldvashat. Ajánlom azért
 ezt addig is a' Közönségnek, míg a' sajtó alól
 kiszabadulván, valósággal még ebben az eszt-
 endőben kezébe adhatnám. Írtam Veres Be-
 rényben Aprilisnek 8-dikán 1802-dik esztendő-
 ben Fábián József Prédikátor.

Másodszori Tudósítás.

Méltóságos Gróf Tólnai Festetics György
 Ur Ó Nagysága Keszthelyi Gazdagságbéli Fő
 Igazgató Izeke, tellyesíteni kívánván azon szá-
 mos mezei, 's a' gyapjú nemesítésére törekedő

érdemes Gazdáknak gyakor kéréseket, a' kik
 több elztendőktől fogva most tisztelet Gróf Úrnak
 nyájjaiból szembe tűnő előmenetellel selyem-sző-
 rü kosokat vásárlani szoktak, de sokszor vagy
 kivánt számú kosokat nem kaphattak, vagy több-
 ször mások által megelőztetvén, azok nélkül
 maradni, és üressen visszafizetni kéntelenítet-
 tek, más részről pedig azoknak igyekezetét, a'
 kik távolabb lévő helyekről kevesebb számú ko-
 sokat felette nagy költség nélkül nem hozhat-
 nak, elő segíteni óhajtván: olly intézeteket tett,
 hogy többször tisztelet Gróf Úrnak ezen T. N.
 Szala Vármegyében helyheztesített Keszthelyi Ura-
 dalmában, a' leg finomabb szőrü selyem, és
 úzésre leg-alkalmatosabb kosoknak száma an-
 nyira megfzaporíttasson, hogy nem tsak azon
 esmérős, és jeles Személyeknek kivánságok tel-
 lyesíttessen, kik már a' kosoknak jeles vóltok-
 ról, 's a' gyapjú finomságáról tökéletesen meg-
 vágyának győzetetve, hanem mások is, ha an-
 nak idejében magokat jelenteni fogják, egész
 megelégedésig azokban részeltethessenek. Tud-
 tára adatik azért a' nevezett Gazdaságbéli Fő
 Igazgató szék által a' Nemes Publikumnak, hogy
 az illyetán kosoknak darabját tizen öt, az az
 15 Rh. forintokért, ennek-utánna minden elz-

tendőben Julius 1 ső napjától fogva, utolsó Se-
ptemberig ezen T. N. Szala Vármegyében fek-
vő Keszthelyi Uradalom, úgy Keszthelyi mező
Városába lakó Tisztartójától itt helybe válogat-
va, és annyi számot, a' mennyire kinek kinek
szüksége lészzen, a' gyapjút nemesíteni kívánó
Gazdák megszerezhetik. Költ Keszthelyen 13-
dik Aprilisben 1802.

M. G. Tólnai Festetics György Úr Ő
Nagysága Uradalmainak Directiója által.